

УДК 811.16'373.7

**ЛЮДИНА НЕРОЗУМНА КРІЗЬ ПРИЗМУ СЛОВ'ЯНСЬКИХ
КОМПАРАТИВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ****Поліщук О. С.**

Стаття присвячена зіставному дослідженню семантичної та формальної (вербальної) сторони компаративних фразеологічних одиниць як одиниць інтенсифікуючого типу, їх внутрішньої форми. В дослідженні визначені мотиваційні ознаки та інвестиційні сфери, що приймають участь у вербалізації мовного смислу "людина нерозумна" в українській, російській, білоруській, болгарській та польській мовах.

Ключові слова: фразеологізм компаративного типу, інтенсифікація, вербалізація, інвестиційна сфера.

Доклад посвящен сопоставительному исследованию семантической и формальной (вербальной) стороны компаративных фразеологических единиц как единиц интенсифицирующего типа, их внутренней формы. В исследовании определены мотивирующие признаки и инвестиционные сферы, участвующие в вербализации языкового смысла "человек глупый" в украинском, русском, белорусском, болгарском и польском языках.

Ключевые слова: фразеологизм компаративного типа, интенсификация, вербализация, инвестиционная сфера.

The report focuses on the comparative study of semantic and formal (verbal) aspects of comparative idioms as units of intensification and their underlying form. The study identifies motivational signs and investment spheres involved in the verbalization of linguistic meaning of the "stupid man" in Ukrainian, Russian, Belarusian, Bulgarian and Polish.

Key words: comparative idiom, intensification, verbalization, investment sphere.

Компаративна фразеологія – особлива сфера стійких порівнянь, що постійно притягує до себе погляд вчених. В останні десятиліття з'явилися словники стійких порівнянь російської (Л. А. Лебедева, В. М. Огольцев, К. С. Горбачевич, В. М. Мокієнко, Т. Г. Нікітіна), української (А. С. Юрченко, А. О. Івченко, Г. Добролежа), чеської (Ф. Чермак), німецької (Х. Вальтер), шведської (О. С. Альошин) та інших мов, у тому числі й двомовні (Л. О. Лебедева, А. Г. Назарян). Однак останнім часом учені все частіше говорять про необхідність створення багатомовних словників цього типу. Одним з них став п'ятимовний словник слов'янських порівнянь О. П. Левченко [5]. На матеріалі цього словника в даній статті у порівняльному аспекті будуть досліджені семантична й вербальна сторона компаративних фразеологізмів як одиниць інтенсифікуючого типу, їхня внутрішня форма, визначені мотивуючі ознаки та інвестиційні сфери, що беруть участь у вербалізації мовного смислу "людина нерозумна" в українській, російській, білоруській, болгарській і польській мовах.

Компаративні фразеологічні одиниці (КФО) виступають як "шаблони національно-культурного світорозуміння, як надбання групової свідомості" [15, с. 239], оскільки мовні вираження цього типу служать засобом освоєння емпірично пізнаваної дійсності й одночасно – її оцінювання в образах-еталонах [15, с. 241], являючи собою "перетворену форму діяльності, характерну для даної спільності, і розкривають оцінні еталони тієї або іншої лінгвокультурної спільноти" [1, с. 120].

Під інтенсивністю зазвичай розуміють кількісні характеристики, що бере свій початок від Ш. Баллі. Однак дослідники наполягають на тому, що семантика компаративності представляє собою синтез категорій кількості та якості. Квантитативний елемент міри (ступеня) накладається на квалітативну основу, причому результат взаємодії вказаних ознак – саме нова якість. Кількісний елемент відносно певної початкової якості породжує нову якість (О. В. Бондарко).

Інтенсивності належить надзвичайно важлива роль у формуванні семантики КФО (Й. В. Бечка, Е. Шейгал, Л. О. Лебедева, Т. В. Гріднева, Е. В. Бельська й ін.).

Таким одиницям властиве інтенсифікуюче значення, оскільки на рівні опорного смислу вони містять маркер інтенсивності “дуже”, який А. Вежбицька визначає як один із семантичних примітивів. За умови використання семантичного примітива “дуже”, за С. Родіоною, точкою відліку якості й кількості цієї якості є норма – узаконений, загально визнаний порядок, стан речей, зразок, правило. Нормальним при цьому визнається бажаний стан речей. Вивчення категорії інтенсивності, механізмів і засобів інтенсифікації семантики компаративної фразеологічної одиниці в проекції на її форму й роль у формуванні мовних смислів (Н. Ю. Шведова) вважаємо актуальним, оскільки такий підхід дасть можливість простежити форми відбиття аксіологічних пріоритетів у лінгвокультурній свідомості носіїв однієї або різних мов.

У дослідженні під *інтенсифікацією* будемо розуміти якісну модифікацію кількості в межах певної ознаки, що відображає відхилення від “нормальної” міри, що перетворює ознаку в релевантний для номінатора і номіната [13, с. 304], під *інтенсифікуючим значенням* – загальний зміст елементів семантичної структури ФО, завдяки включенню яких у семантику мовного смислу “дуже” вони набувають значення “міра ознаки вище (нижче) бажаної”. До *модифікаторів інтенсифікуючого смислу* “дурний”, виходячи з концепції С. Родіонової, віднесемо власне *інтенсифікатори* опорного змісту – експліцитні засоби посилення “дуже” (“надзвичайно”, “занадто”), до *інтенсифікатів* – компоненти ФО, які містять сему інтенсивності у своєму значенні (у нашому випадку – *дурний*). Іntenсифікатори притягують до себе інтенсифікати, утворюючи в такий спосіб “вузли” інтенсифікуючого смислу.

Ці “вузли смислу” певним чином вербалізуються в різних мовах – їм відповідають певні “вузли форм”, потенційно здатні виразити інтенсифікуючі значення, складові яких підлягають експресивному переосмисленню в складі КФО. Таким чином, *ФО інтенсифікуючого типу* можна вивчати не лише із семасіологічної, але й з ономасіологічної точок зору. З формальної (ономасіологічної) сторони позиції інтенсифікатора й інтенсифіката виявляються іншими – вони міняються між собою по статусу: інтенсифікат – це детермінант опорного мовного смислу [17], що представляє собою інваріантні й суміщені семантичні ознаки [7] (у нашому випадку – атрибути “дурний”, “тупий”, “дурнуватий”), який підсилює в стійкому порівнянні семантику стрижневого компонента – об’єкта порівняння (Й. В. Бечка), і перетворюється в інтенсифікатор. Таким “вузлом” властива ілюквативна спрямованість, оскільки КФО відомі своїм прагматичним характером. Іntenсивність формальних інтенсифікаторів – стрижневих компонентів КФО, які мотивують і забезпечують інтенсифікуюче значення цілого, зв’язана, насамперед, з їх виділеністю із класу однотипних незвичайністю, а часто й парадоксальністю. Таке виділення з ряду однотипних виражає не об’єктивно високу (низьку) міру прояву ознаки, її реальний ступінь, а суб’єктивне уявлення про цю міру, що відповідає нормі або істотно від неї відрізняється [6, с. 56–57].

Інтеркультурне та національно-культурне в стійких порівняннях відображають еталони порівняння, які генерують у складі КФО інтенсифікуючий смисл. У будь-якому разі еталони порівняння культурно освоєні представниками мовного соціуму, оскільки вони пов’язані з його життєвим досвідом, у них здебільшого й полягає культурна конотація [18, с. 120–124]. При цьому, на відміну від наукового значення, система способів-еталонів може містити помилкові або свідомо неправдиві відомості, однак “для носіїв мови важлива не істинність стійких асоціацій, а їх швидка активізація у свідомості” [4, с. 4]. Спільне та відмінне в еталонах порівняння в різних мовах пов’язане зі складною взаємодією різних факторів: об’єктивного, яке “полягає в природних і культурних реальностях, властивих життю даного народу й не існуючих у житті іншого” [2, с. 260], суб’єктивного, яке “полягає в довільній вибірковості, коли слова, що відображають одні й ті ж самі реальності, представлені порізно у фразеології різних мов” [2, с. 260], міфологічного, що вказує на міфологічне підґрунтя того або іншого стійкого сполучення та ін. Важливими тут виявляються і анімалістичні уявлення древніх людей, адже “анімалізм завжди залишається тим смислоутворюючим тлом, на якому формуються мовні й культурні стереотипи, поетичні образи й т. п.” [11, с. 122–123]. Таким чином, в еталонах стійких порівнянь предмети реального світу відображаються не такими, якими вони є насправді, а такими, якими вони освоєні свідомістю людини в культурному просторі того або іншого мовного соціуму.

Лексика й фразеологія, що вербально відображає прояви й міру людської дурості, завжди в мовах представлена більш широко: у мовній формі прагматично орієнтованих одиниць, як правило, відображається відхилення від норми, яке підлягає осуду. Тому норма звичайно ословлена менш активно – у нашому випадку “нормою є наявність розуму в людини, тому тема розумної людини знаходить набагато менше способів мовної реалізації, ніж тема дурня” [10, с. 83]. При цьому О. І. Селиверстова зазначає парадоксально малу кількість праць, присвячених вивченню концепту “розум” [14, с. 151]. У дії однакових ономазіологічних моделей виражається універсальність людського мислення, у внутрішній формі еталонів порівняння – специфіка бачення світу певного етносу, обумовлена національними й культурними особливостями. Еталон порівняння може мати як об’єктивні, так і суб’єктивні основи. Завданням даного дослідження став аналіз активності інвестиційних сфер еталонів порівняння людини нерозумної в п’ятох слов’янських мовах і визначення конкретної вербальної реалізації формальних інтенсифікаторів мовного смислу.

Аналіз матеріалів словника О. П. Левченко дозволив виділити 21 інвестиційну сферу еталонів порівняння, які ми згрупували в узагальненому вигляді: антропна сфера (етноніми, антропоніми, власні імена, міфологеми, найменування людини за родом занять, соціальним статусом, віком) і неантропна сфера (зооніми, орнітоніми, фітоніми, артефакти, темпоральні фрагменти, елементи одягу та взуття та ін.). Деякі із цих сфер представлені одночасно у всіх п’ятох зіставлених мовах.

В *антропній сфері* етноніми виявляють наступні еталони дурості: гуцул (укр. *дурний як гуцул*), німець (укр. *дурний як два німця в купі*, пол. *głupi jak niemiec*), турок (укр. *<дурний> як турок*, *<як> німець турецький*). Серед власних імен, що представляють у свідомості носіїв мов еталон дурості знаходимо наступні: укр. *дурний як Іван (Омелько, Стецько)*, *як Альоша з водокачки (з милзаводу)*, *як Дунька з бомбоскладу*, *як Клава*, *<як> Клава з пивзавода (півзавода)*, *як Клава ліва*, *як Льоша з водокачки*; рос. *глуп как дурачок Емеля*; пол. *głupi jak Radywiłł*, *dumny jak Sapiena*, бол. *глупав като всеки Торлак*.

Еталони порівняння – антропоморфні конструктивні міфологічні істоти представлені демонологією чорт: (укр. *дурний як чорт*, рос. *дурной как черт*).

Найменування людини за соціальним статусом, віком та родом занять як еталони порівняння з різною активністю представлені у різних мовах. Так соціальний статус представлений порівнянням (рос. *глупый как плейбой*). Еталон порівняння, пов’язаний із професійною діяльністю, у досліджуваних мовах проектується на найменування людини за родом діяльності у таких сферах як: правоохоронна діяльність (рос. *глупый как милиционер*), служитель культу (укр. *дурний як <ямницький> піп*), сфера розваг (пол. *głupi jak tenor*). Інтенсифікатор *халдей* (рос. *<глупый> как халдей*) пов’язаний із назвою блазня чи скомороха, який розважав людей на ярмарках, базарах і не соромився непристойних витівок).

Вік людини як еталон порівняння представлений у наступних КФО: (рос. *<глумной> как ребенок*, *глуп как дитя (дети, дите, малое)*), біл. *дурны як твайгобацькі дзеці*).

Окрему групу утворюють еталони порівняння, яку умовно назовемо власне дурень: (укр. *дурний як олух царя небесного*, *дурний як туман вісімнадцятий*, рос. *как дурак кашлатый*, пол. *głupi jak siedym głupih*, *głupi jak ssak*).

До неантропної сфери еталонів порівнянь тяжіють зооніми, які з різною активністю представлені у всіх мовах: баран / вівця (укр. *дурна як овечка*, *дурний як вівця*, *дурний як ягня*, *як дурна вівця*, *дурний як баран*, рос. *глупая (глупа) как овца*, *глупый как баран*, біл. *<дурны> як баран*, пол. *głupi jak owieczka*, *głupi jak baran*), віл / корова (укр. *дурний як бик*, біл. *разумны як Лейзарава карова*, бол. *глупав като вол*, *глупав като крава в кланица*, пол. *głupi jak buk*, *głupi jak wół*), кінь (укр. *дурний як гача*, *дурний як сива кобила*, *дурний як турецький кінь*, *розумний як Мошків кінь*, *розумний як Хведькова (Федькова) кобила*, рос. *глупый (глуп) как сивый мерин*, *глуп как лошадь*, пол. *głupi jak <Pana Jesusa> koń*, *głupi jak koń szmaciarza*), віслиук (укр. *розумний як віслиук*, рос. *глупый как <набитый> осел*, *глуп как четыре осла*, *глупый как ишак*, пол. *głupi jak osiół*), свиня (укр. *дурний як дундук*, рос. *глуп как свиня*, пол. *głupi jak świnia*, *mądry jak świnia w magierce*), коза / козел (укр. *дурний як коза*, *дурний як цап*, пол. *głupi jak cap*, *glupia jak koza*, *glupi jak kozof*), кіт (укр. *дурний*

як *kit*, пол. *maḍry jak Maśków kot*), жаба (укр. *глупый* як лягушка), *муха* (укр. дурний як мухи в спасівку, дурний як трутень), *равлик* (бол. *глупав като охлюв*).

Зі сфери орнітонімів транспоновані форми еталонів порівняння в українській і польській мовах: *індик* (укр. дурний як індики, пол. *ḡlupia jak indyczka*), *ворон* (укр. дурний як ворона, рос. дурной как ворона, біл. дурны як варона), *павич* (бол. *глупав като пуйак*), *гуска* (укр. дурний (глупий) як гуска, дурне як гуска <про малу дитину>, рос. глупа как гусыня, глупый как гусь, бол. умный като гуски, пол. *ḡlupi jak lelek, ḡlupi jak gęś*), *курка* (укр. дурний як курка <,що співає>, дурний як пришиблена курка, дурний як химині кури, рос. бестолковый как курица, глупая (глупа) как курица), *тетерів* (рос. глуп как тетерев, біл. дурны як цецярук), *качка* (укр. розумний як качка, умний (вумний) як вутка, рос. вумный как вутка, бол. глупав като пате (патица, патка).

Крім того, в досліджуваних мовах виділяється сфера еталонів порівняння в яку входять іхтіоніми, які представлені в усіх мовах крім білоруської: *карась* (укр. дурний як карась), *осетер* (рос. глуп как осетр, глуп как осетровая башка), *тріска* (рос. глуп как треска мороженая), *короп* (бол. като шаран глупав), *оселедець* (пол. *ḡlupi jak śledź*).

Дендронім як об'єкт порівняння представлений не тільки в білоруській мові, а і в іншій мові (укр. дурний як дерево, рос. глуп как дерево, бол. глупа като дърво, пол. *ḡlupi jak bór*).

Сюди ж віднесемо еталони порівнянь, пов'язані з частиною дерева: *пеньок* (укр. дурний як (мов) <сосновий> пень, дурний як пень гороховий (трухлявий), дурний як пеньок осиковий, дурний як слуп, <як> пень довбаний (долбаний), рос. глупый как <горелый> пень, как пень в поле, бол. глупав като пън, пол. *ḡlupi jak reń (rolano)*), *вироби з дерева* (укр. глупий як ожіг, глупий (дурний) як стовп, дурний як баклуші, дурник як бовт, дурний як бота волоська, дурний як веретено, дурний як <гнила> ступа, дурний як двері <розкриті>, дурний як деко <на труні>, дурний як довбня, дурний як дошка (дощечка), дурний як <вербові> дрова, дурний як дуб, дурний як клепка, дурний як колесо, дурний як колода, дурний як лико, дурний як мотика, дурний як обух, дурний як поліно, дурний як пранчик (пранч), дурний як човп, дурний як цурпалок, дурний як ціп, дурна як швабра, дурний як корок, дурний як <карасинова> пробка, дурні як чопи в бочках, рос. глуп как <простое осинное> бревно, глупый как кочерыжка, глуп как надолба, глупый как пешка, шлуп как спичка, глупый как чурбан, глупый как чурка, глуп как пробка, біл. дурны як аглоблі, дурны як баубешка, дурны як даубешка, як палена дурны, бол. глупав като запушалка, глупав като тапа, пол. *ḡlupi jak niecki, ḡlupie jak <ruskie> siodło, ḡlupi jak ślup <drogowy, telegraficzny>, ḡlupi jak stodołne wrota, ḡlupi jak stołowe nogi, ḡlupi jak czop*).

У сфері фітонімів знаходимо еталони порівняння: *квасоля* (укр. дурний як квасоля (фасоля, хвасоля), бол. глупав като фасул), *гарбуз* (укр. дурний як тиква, бол. глупава като тиква), *цибуля* (пол. *ḡlupi jak cebula*), *горобина* (рос. глуп как черноплодная рябина), *гриби* (рос. глуп как сыроежка).

Елементом одягу і взуття як еталонам інтенсифікації значення “дурний” належить значна частина дослідженого пласту фразеології. Сюди відносяться: *штани* (укр. мудрий як Беркові штани, мудрий як штани Соломона, розумний як батькові штани навиворіт, розумний як Беркові штани <навиворіт>, розумний як Панькові штани, розумний як Соломонові портки, пол. *maḍry jak Salomona portki* (Salomonowe portki), *maḍry jak Salomonowe spodnie*), *взуття або його частина* (укр. мудрий як рабинові капці, мудрий як ходак, розумний як бабині шкургани, розумний як Соломонів папуць (патинок), як жидівський патинок, дурний як сибірський валянок, дурний як підошва, глупий як талпа, дурний як <дірявий, драний, миколаївський> чобіт, дурний як чобіт з лівої ноги, дурний як лапоть, дурний як черевик, дурний як галоша, рос. лупый как <сибирский> валянок, глуп как лапоть, глуп как резиновая калоша, біл. дурны як бот <з левай нагы>, дурны як стаптаны бот, дурны як левы (саука, рускі) бот, дурны як халява, пол. *maḍry jak pantofle Salomona, maḍry jak Salomonowe pantofle (patynki), maḍry jak Salomonowe papucie, maḍry jak żydowska cholewa w szabas, maḍry jak żydowski pantofel, ḡlupi jak but <z lewej nogi>, ḡlupi jak cholewa, ḡlupi jak stara podeszew, ḡlupi jak stare buty*), *рукавиця*

(укр. *дурний як рукавиця*), *шапка* (укр. *розумний як Беркова ярмурка*, пол. *mały jak Salomonowa czapka*).

Ідея ємності як еталону дурості відображена в українській та російській мовах: укр. *дурний як баняк <з піском>*, *дурний як десять бочок дьогтю*, *дурний як коробка*, *дурний як порожня макітра*, *дурний як решето*, рос. *глупый как решето*, *глуп как сибирский туес*, *глуп как ступа конопляная*.

Цікавим еталоном значення “дурний” виступають музичні інструменти (укр. *дурний як барабан*, *галіміий як тисяча бубнів* [страшенно дурний і несолідний], пол. *głupi jak cymbał*).

Продукти харчування також виступають еталонами дурості: *сало* (укр. *дурний як сало <без хліба>*, *розумний як сало*, біл. *як сала без <хлеба>*, пол. *głupi jak sadło <w piątek>*, *dziwny jak sadło bez soli (jak stare sadło)*, *głupi jak świńskie (psie, stare) sadło*), *галушки* (біл. *дурны як клёцкі*), *масло* (укр. *дурний як масла грудка*).

Довгий предмет як об'єкт порівняння представлений в українській (*дурний як бельок*, *дурний як бовдур*, *дурний як кіл <у плоті>*, *дурний як кілок нетесаний*, *дурний як пель*) та білоруській (*дурны як дарога*) мовах.

Також нами зафіксовано декілька прикладів порівнянь, які що позначають частину цілого (укр. *як овеча п'ята*, рос. *глуп как палец*, *глуп как пуп*, *глуп как хлуп*, пол. *głupi jak skóra barania*).

Умовно назвемо артефактними еталонами інтенсифікації значення “дурний” наступні порівняння: укр. *дурний як гума*, *дурний як пір'я*, *дурний як сто пудів диму*, *дурний як табака в розі*, *дурний як копиця*, *дурний як сніп*, пол. *głupi jak siano*, *głupi jak snop <stomy (siana)>*.

Сюди ж віднесемо і вироби з металу: (укр. *дурний як рельса*, *дурний як трактор*, рос. *лупый как мясорубка*, *глуп как паровоз*, біл. *дурны як бязмен*, *дурны як кавальскія гары*, пол. *głupi jak rura*).

За нашими спостереженнями, у проаналізованих КФО, що характеризують людину нерозумну, в якості ключового слова як об'єкта метафоричного переносу переважають зооніми та елементи нижньої частини одягу (штани та взуття). Також, активними інвестиційними сферами є група виробів з дерева (ідея твердості та не-піддатливості), нижньої частини дерева та частини тіла (ідея недостачі та обмеженості). Як бачимо, у компаративних фразеологізмах соматизми не представлені взагалі, а орнітоніми, фітоніми, найменування професій, віку та соціального статусу, навпаки, представляють сфери ономаціологічної активності.

Проаналізовані сфери інвестування еталонів порівнянь дають нам підстави говорити як про інтеркультурне, так і про національно-культурне в баченні образу людини нерозумної та вербалізації такого порівняння.

Література

1. Архангельська А. Чоловік у слов'янських мовах : моногр. / А. Архангельська. – Рівне : РІС КСУ, 2007. – 447 с.
2. Гак В. Г. Национально-культурная специфика меронимических фразеологизмов / В. Г. Гак // Фразеология в контексте культуры. – М., 1999. – С. 260–270.
3. Краткий словарь когнитивных терминов / сост. : Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина. – М. : МГУ, 1997. – 245 с.
4. Лебедева Л. А. Устойчивые сравнения русского языка / Л. А. Лебедева. – Краснодар, 1998. – 270 с.
5. Левченко О. Українсько-російсько-білорусько-болгарсько-польський словник порівнянь / О. Левченко. – Л. : Вид-во Львівської політехніки, 2011. – 748 с.
6. Лукьянова Н. А. Экспрессивная лексика разговорного употребления / Н. А. Лукьянова. – Новосибирск : Наука, 1986. – 227 с.
7. Майданова Л. М. Типы и источники совмещения значений в эмоционально-оценочных названиях человека / Л. М. Майданова // Классы слов и их взаимодействие. – Свердловск, 1989. – С. 109–116.
8. Малініна І. М. Концепт *intelligent* в англійській мові [Електроний ресурс] / І. М. Малініна. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_NPN_2010/Philologia/65489.doc.htm. – Назва з екрана.
9. Маркова Е. М. Образ умного и дурака в русской и чешской лингвокультурах / Е. М. Маркова // Интерпретация образа человека как лингвистическая

проблема : материалы междунар. конф. 5–7 октября 2011. – Киров : ВятГУ, 2011. – С. 106–110.

10. Маркова Е. М. Умный человек средствами вторичной номинации в билингвальном аспекте / Е. М. Маркова // Национально-культурный и когнитивный аспекты изучения единиц языковой номинации : материалы междунар. науч.-практ. конф. 22–24 марта 2012 г. – Кострома, 2012. – С. 83–85.

11. Маслова В. А. Введение в лингвокультурологию : учеб. пособ. / В. А. Маслова. – М. : Наследие, 1997. – 207 с.

12. Морозова Е. Н. Фразеологическое поле интеллекта в восточнославянских языках : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.01 / Морозова Е. Н. – СПб., 1999. – 22 с.

13. Родионова С. Е. Интенсивность и ее место в ряду других семантических категорий / С. Е. Родионова // Славянский вестник. – М. : МАКС Пресс, 2004. – Вып. 2. – С. 303–308.

14. Селиверстова Е. И. Пословичная концепция ума в прошлом и настоящем / Е. И. Селиверстова // *Frazeologia a jazykovwe obrazy swiata przelomu wiekow.* – Opole, 2007. – С. 151–157.

15. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия. – М. : Языки русской культуры, 1996. – 288 с.

16. Франко І. Галицько-руські народні приповідки : у 3 т. / зібрав, упоряд. та пояснив І. Франко. – 2-ге вид. – Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006.

Т. 1. – 2006. – 832 с.

17. Шведова Н. Ю. Теоретические результаты, полученные в работе над “Русским семантическим словарем” / Н. Ю. Шведова // Вопросы языкознания. – 1999. – № 1. – С. 3–16.

18. Шмелева Т. В. К проблеме национально-культурной специфики “эталона” сравнения (на материале английского и русского языков) / Т. В. Шмелева // Этнопсихоллингвистика. – М. : Наука, 1988. – С. 120–124.

19. Щепка О. Типологія компаративних фразеологічних одиниць в українській і російській мовах : порівняльний аспект / О. Щепка // Лінгвістичні студії : зб. наук. пр. – Донецьк : ДНУ, 2011. – Вип. 23. – С. 211–215.